

*Життєвий шлях Михайла
Сергійовича Грушевського*

▣ Михайло Сергійович Грушевський народився 29 вересня 1866 року в українському містечку Холм (нині на території Польщі, має назву Хелм). Батько, Сергій Федорович Грушевський, на той час працював викладачем у греко-католицькій гімназії. За сімейною традицією Сергій Федорович здобув духовну освіту.

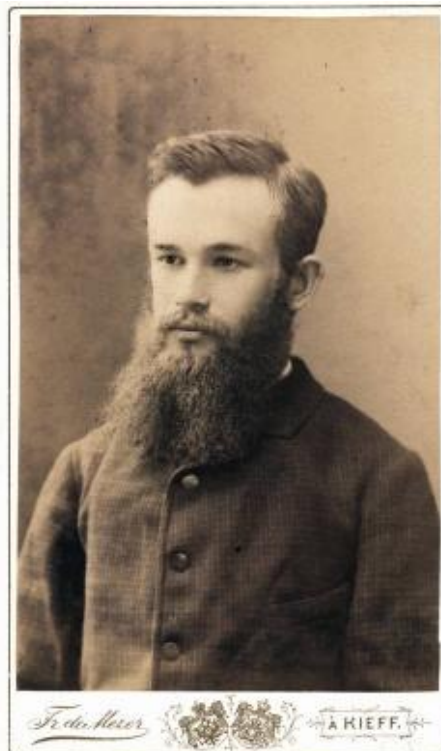
Мати, Глафіра Захарівна Опокова походила із сім'ї священнослужителів з містечка Сестринівка. Михайло Сергійович Грушевський, згадував своїх батьків, як справжніх патріотів України, які зуміли виховати «тепле прив'язання до всього українського — мови, пісні, традиції» та пробудити в своїх дітях національне почуття.

В липні 1886 року Грушевський пише письмове звернення до ректора Київського університету Св. Володимира з проханням зарахувати його на історичне відділення історико-філологічного факультету.

Роки навчання Грушевський згадує із певним розчаруванням, то був час занепаду Київського університету. Російська влада нещодавно провела університетську реформу, аби не допустити «вільних» думок у студентів. Викладачі, втомлені численими нагінками та можливістю переслідування з боку влади, намагались уникати співпраці із студентами.

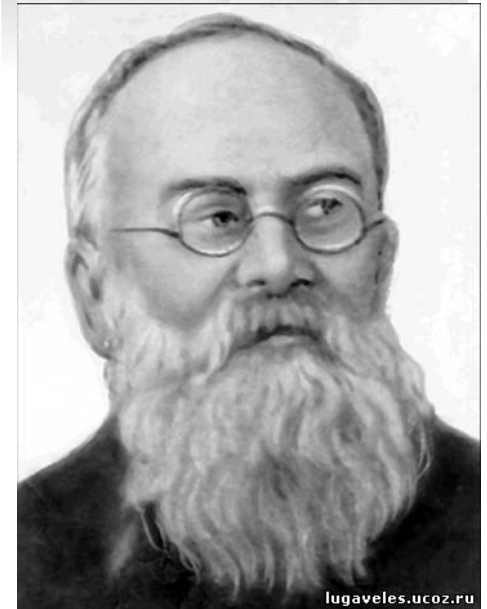
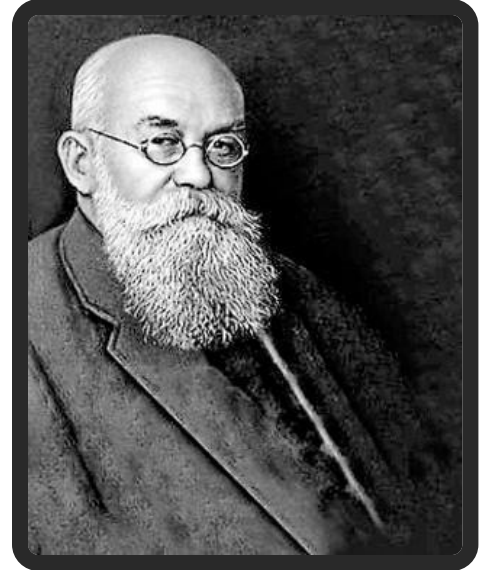
В університеті Михайло Грушевський працював під керівництвом Володимира Антоновича. За його керівництва, Грушевський написав чимало невеликих історичних есе, зокрема, статтю «Южно-русские господарские замки в половин XVI века» (1887 р.), що була опублікована різними газетами й журналами. На третьому курсі Грушевський написав наукову роботу «История Киевской земли от смерти Ярослава до конца XIV века», яку 1890 було удостоєно золотої медалі

Львівський період

В 1894 році, за рекомендацією В. Антоновича, Грушевський призначається на посаду ординарного професора кафедри «всесвітньої історії з окремим узагальненням історії Східної Європи» Львівського університету. 12 жовтня 1894 року, Грушевський зробив свій перший вступний виклад у Львівському університеті. Цей виступ із ентузіазмом був сприйнятий українською громадськістю, велика зала ледве зуміла вмістити усіх бажуючих. На цій посаді Грушевський пропрацював до 1914 року.

У Львові Грушевський розпочав активну науково-організаційну діяльність у Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), з яким почав співпрацювати ще в 1892 році. Очолив Історико-філософську секцію Наукового товариства імені Шевченка, створив і очолив Археографічну комісію НТШ (1896–1913). Грушевський залучає до роботи в НТШ студентів, молодих викладачів. Він займається редагуванням «Записок Наукового товариства імені Шевченка», і саме завдяки його організаторським здібностям вдалося видати більш ніж 100 томів. В цей час він знайомиться з Іваном Франком і разом вони привертають міжнародну увагу до україністики

У Центральній Раді

- *Грушевський проводить лінію на забезпечення української автономії в межах федеративної республіки, що мала бути створена на руїнах Російської імперії.*
 - *Центральна Рада діяла протягом 14 місяців. Першим Універсалом було проголошено автономію України в складі Російської федеративної республіки. Третім Універсалом Центральна Рада проголосила Українську Народну Республіку, а 22 січня 1918 Четвертим Універсалом — повну політичну незалежність України від Росії.*
 - *Сил для захисту суверенітету республіки не було, ідея соціалістичного федералізму ставала ілюзорною.*
- 29 квітня 1918 в Києві вже відбувся державний переворот і влада перейшла до рук гетьмана Павла Скоропадського.*

Грушевський сприяв переходові української науки в Східній Галичині від поодиноких індивідуальних історичних пошуків до організованого, колективного й систематичного вивчення історії України та створив власну наукову школу (І.Крип'якевич, В. Герасимчук, С.Томашівський, І.Джиджора, М.Кордуба, І.Кревецький, Ом. Терлецький), яка виконувала освітню (підготовка істориків-професіоналів) і дослідницьку (вивчення широкого кола проблем історії України) функції.

26 травня 1896 року, у м. Скала (нині смт Скала-Подільська) Михайло Грушевський вінчається з Марією Вояківською.

Протягом 1897–1898 років, Михайло Грушевський пише I том своєї фундаментальної праці — «Історія України-Руси», і вже наприкінці 1898 року, ця робота була надрукована у Львові. Незабаром Грушевський видає ще два томи своєї праці. Ця робота була щиро прийнята в Галичині, проте заборонена російським урядом.

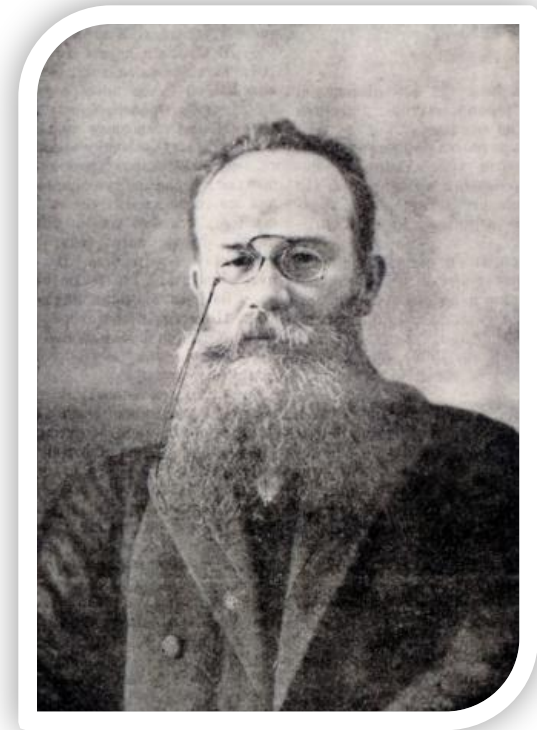

Перебуваючи на Галичині, Грушевський намагався триматися осторонь від політики, проте 1899 року він разом із Франком увійшов до Української національно-демократичної партії та очолив міське відділення. Але незабаром, через небажання відлучатись від наукової роботи, вийшов із неї.

Для розвитку української літератури Грушевський разом з І. Франком заснував і видавав «Літературно-науковий вістник» (Львів, 1898–1905, Київ, 1905—07), був одним з організаторів Української видавничої спілки (1899).

В 1904 році Грушевський відкрив на власні кошти приватну вчительську семінарію в м. Коломия.

Восени 1905 року, Михайло Грушевський виїжджає на Україну, в цей час він відвідує Київ, Одесу та Харків.

Еміграція

У березні 1919 емігрував до Чехословаччини. Жив у Празі, потім у Відні як представник закордонної делегації УПСР. Розгорнув широку публіцистичну й наукову діяльність.

Був одним із засновників громадської міжнародної організації — комітету незалежної України та заснував Український соціологічний інститут (УСІ; діяв спочатку в Празі, потім у Відні). В цей час Грушевський переглянув свої погляди з питань державного будівництва. Запропонував концепцію української національної державиви-республіки з безкласовим соціальним ладом («Початки громадянства. Генетична соціологія», 1921).

25 серпня 1921 року повідомлялося про розкол у таборі Українських лівих есерів за кордоном та створення двох групи, які включили кожна-одну з партій: на чолі з М. Грушевським у Відні та на чолі з М. Шаповалом — у Празі.

4 вересня 1921 в харківській газеті «Вперед» повідомлялося, ЦК Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР) виключив Грушевського з рядів партії, заявивши, що його виїзд до УСРР став зрадою партії, оскільки Грушевський не погодився з рішенням про рееміграцію з ЦК УПСР.

На еміграції Грушевський проводив роботу над великим науковим проектом — багатотомною «Історією української літератури». Перші томи цієї роботи були надруковані в 1923 р., останній, 6-й том, лишився в рукописі і був надрукований тільки у 1995 році

Грушевський-академік

1923 року був обраний академіком ВУАН. У березні 1924 року із сім'єю приїхав до Києва. Працював професором історії в Київському державному університеті. Був обраний академіком Всеукраїнської академії наук, керівником історико-філологічного відділу. Очолював археографічну комісію ВУАН, метою існування якої було створення наукового опису видань, надрукованих на території етнографічної України в XVI–XVIII століттях. При цій комісії у зв'язку з 350-річчям друкованої справи в Україні був створений комітет, секретарем якого був призначений В. Барвінок. Через шість років його обрали дійсним членом Академії наук СРСР. У 1924–1931 роках очолював історичні установи ВУАН.

14 квітня 1926 політбюро ЦК КП(б)У в постанові «Про Українську академію наук» висловилося за можливість підтримати кандидатуру Грушевського на посаду президента ВУАН. 3 жовтня 1926 відбулося урочисте вшанування Грушевського у зв'язку з 60-літтям від дня народження та 40-літтям наукової діяльності. 12 січня 1929 загальні збори АН СРСР обрали Грушевського дійсним членом. 25 квітня 1929 на засіданні загальних зборів АН СРСР Грушевський поставив питання про потребу створення в її складі Інституту української історії.

Останні роки життя

Від 1931 року змушений був жити в Москві. У січні 1934 року Володимир Затонський виступив на сесії ВУАН, зробивши основний акцент на критиці академіка Грушевського. Близькість до російських кадетів, орієнтація на німецький імперіалізм у боротьбі з «навалою більшовизму», звинувачення у дворушництві, сумнівність наукової порядності — далеко не повний перелік «гріхів», які посипалися на вченого.

23 березня 1931 року Грушевського заарештували як «керівника Українського націоналістичного центру», вигаданого чекістами. Коли він відмовився визнавати ті «свідчення», які з нього «вибили» слідчі погрозами ув'язнити його доньку Катерину, 5 січня 1933 року справу экс-голови Центральної Ради закрили зі зловісним, водночас, поясненням-вердиктом — з огляду на його... смерть.

▣ *І все ж не виконали цього вироку одразу ж, а відтермінували його до 25 листопада 1934 року, коли Грушевський справді помер у Кисловодську від сепсису через три дні після операції з видалення фурункула. Операцію цю провів головний лікар місцевої лікарні, котрий хірургом... не був. А перед цим він відмовив Грушевському в проханні бути прооперованим його давнім і перевіреним другом... Наприкінці 1934 року Грушевський відпочивав у одному з кисловодських санаторіїв і несподівано захворів на карбункул. Втрутилися хірурги. Однак хвороба тільки посилилася, оскільки лікування було некваліфіковане. 25 листопада о другій годині дня зупинилось серце Грушевського.*

**Могила
Грушевського
на Байковому
цвинтарі**

Вшанування пам'яті

Пам'ятна монета НБУ
2007 року

Пам'ятна
монета НБУ
1996 року

*Презентацію виконали
учні 11 класу:
Андрієнко Сергій і
Рябоконь Роман*

